

Obrana Ksenofana [na margini]

A početak ove rasprave neka bude napad na četvoricu najvećih muževa: Ksenofana, Parmenida, Zenona i Melisa. Oni su, naime, prije Aristotelovih primjedbi bili vrlo slavni. Poslije Aristotelovih ismijavanja bili su na porugu svim peripatetičarima premda su raspravljali o teologiji i gotovo su isto jedan za drugim prenosili o bogu: Ksenofan doista da je bog jedan, da je τὸ πᾶν, ono sveukupno, ne-ograničeno, ne-neograničeno, nepokrenuto, ne-mirujuće. Da je o tome izvijestio Teofrast, Aristotelov najdraži učenik, u spisima izvještava Simplicije, pristaša tog istog Aristotela i njegov tumač, u drugom komentaru prve knjige *Fizike*: »Teofrast izvještava da je Ksenofan iz Kolofona, Parmenidov učitelj utvrdio da postoji jedno počelo ili jedno biće sveopće, niti ograničeno niti neograničeno, niti u pokretu, niti u mirovanju; on <Simplicije>, kad spominje to mišljenje, priznaje da njegova <Ksenofanova> misao pripada drugim tumačenjima i istraživanjima prije nego prirodnom istraživanju. Ksenofan je, naime, rekao da je to jedno i sveukupno i sve bog.«²⁴ [296] – za njega pokazuje da je jedan onim razlozima koje tamo dodaje. A da je to istinito sam Aristotel priznaje u petom poglavlju prve knjige *Mudrosti*: »No gledajući na sveukupno nebo kaže da je to jedno sam bog.«

Ipak ne zato što taj nauk Aristotel ne bi odobravao (on sam ga, naime, i prihvaća i velikim ga je trudom doradio), nego zato jer mu se činilo da je, kao i Melis, ἀγροικότερος, neobrazovaniji²⁵, nije se mogao suzdržati, a da ga ne proganja u cijeloj knjižici u kojoj mu je to pripisao: Ako nešto jest, vječno je, ako je vječno, beskonačno je, ako je beskonačno, Jedno je, ako je Jedno, slično

²⁴ Nema grčkog citata; Usp. SIMP. in Ph.9.22.25 – 31 οὐ περὶ φυσικοῦ στοιχείου λέγοντες οὗτοι, ἀλλὰ περὶ τοῦ ὄντως ὄντος. μίαν δὲ τὴν ἀρχὴν ἢ τοὶ ἐν τὸ ὄν καὶ πᾶν καὶ οὔτε πεπερασμένον οὔτε ἀπειρον οὔτε κινούμενον οὔτε ἡρεμοῦν Ξενοφάνην τὸν Κολοφώνιον τὸν Παρμενίδου διδάσκαλον ὑποτίθεσθαι φησιν ὁ Θεόφραστος ὁμολογῶν ἑτέρας εἶναι μᾶλλον ἢ τῆς περὶ φύσεως ἱστορίας τὴν μνήμην τῆς τούτου δόξης: τὸ γὰρ ἐν τούτῳ καὶ πᾶν τὸν θεὸν ἔλεγεν ὁ Ξενοφάνης·

²⁵ Usp. ARIST. *Metaph.* 986b.27 ἀγροικότεροι.